

Fémek jellemzői

- ✓ fémesszín
- ✓ szabad elektronok
- ✓ jó hővezető-képesség
- ✓ jó elektromos vezetőképesség
- ✓ nagy szilárdság
- ✓ alakíthatóság

Fémek
Építőanyagok 2. - 4. ea.
2

Fémek csoportosítása

Sűrűség alapján: *nehézfém* > 4,5 kg / l *Fe, Cu, Pb....*
könnyűfém < 4,5 kg / l *Mg, Al, Ti ....*

Olvadáspont: *magas olvadáspontú* 1750 °C fölött

Korrózióállóság *nemesfémek Au, Ag, Pt*
nem nemes fémek

Ötvözetek **ALAPANYAGOK:** *Fe, Cu, Al, Zn, Pb, Sn, Mg*
ÖTVÖZŐK: *Be, Cr, Cd, Co, Mn, Mo, Ni, Ti, V, W*
METALLOIDOK: *C, P, S, As, Si (valamelyik fémestulajdonság hiányzik!)*

Fémek
Építőanyagok 2. - 4. ea.
3

Fémek kristályosodása során kialakuló rácselemek

Fémek
Építőanyagok 2. - 4. ea.
4

Lehülési görbék

Fémek
Építőanyagok 2. - 4. ea.
5

A fémek főbb tulajdonságai

Megnevezés	sűrűség g/ml	rug. mod. N/mm ²	szakító szil. N/mm ²	olvadási pont °C	lin. hőtág. együttható 10 ⁻⁶ /K	hővez. tényező W/(mK)
öntöttvas	7,25	170 000	400 - 900	1150	11	50
temper-öntvény	7,4	210 000	270 - 800	1300	11	50
acél	7,85	210 000	380 - 750	1450	12	50
feszítőhuzal	7,85	190 000	1400 - 1800	1450	12	50
aluminium	2,7	70 000	40 - 130	657	24	200
réz	8,9	110 000 - 140 000	200 - 370	1083	17	385
ólom	11,34	15 000 - 20 000	10 - 20	327	29	35
horgany	7,14	100 000	200 - 350	420	32	113

Fémek
Építőanyagok 2. - 4. ea.
6

A világ első vasból készült hídja a Severn-folyó felett (1777-79)

Fémek

Építőanyagok 2. - 4. ea.

7

Fémek

Építőanyagok 2. - 4. ea.

8

Vas és acél

vasérc: $Fe_xO_y \rightarrow$ kohó $\rightarrow$ nyersvas (fehér, szürke)

öntöttvas: $Fe + C (> 2,06 m\%)$

acél: $Fe + C (< 2,06 m\%)$

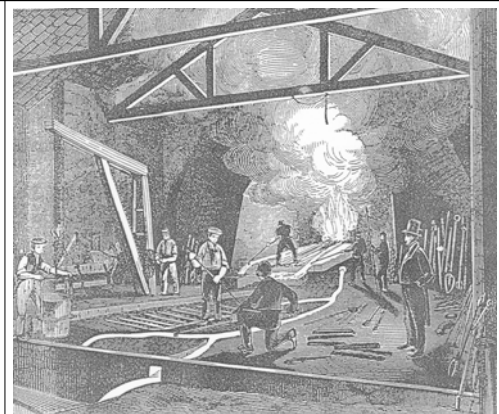
lágycél: $Fe + C (< 0,2 m\%)$

ötvözött acél: gyengén: $< 5 \%$
                          közepesen: $5-10 \%$
                          erősen: $> 10 \%$

Fémek

Építőanyagok 2. - 4. ea.

9

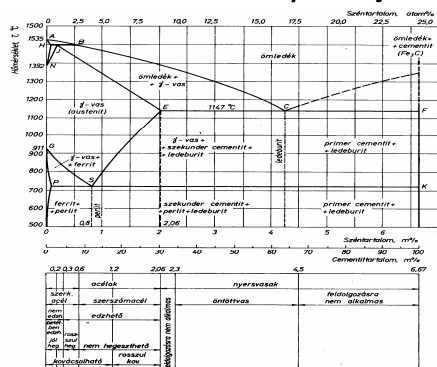

Fémek

Építőanyagok 2. - 4. ea.

10

Vas-szén ötvözetek állapotábrája

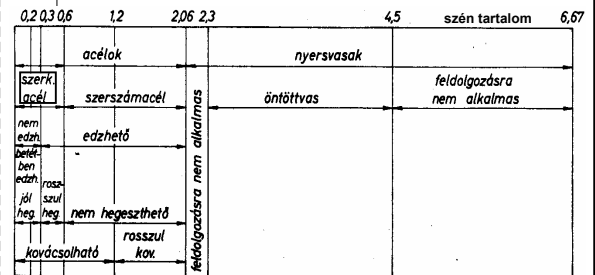

Fémek

Építőanyagok 2. - 4. ea.

11

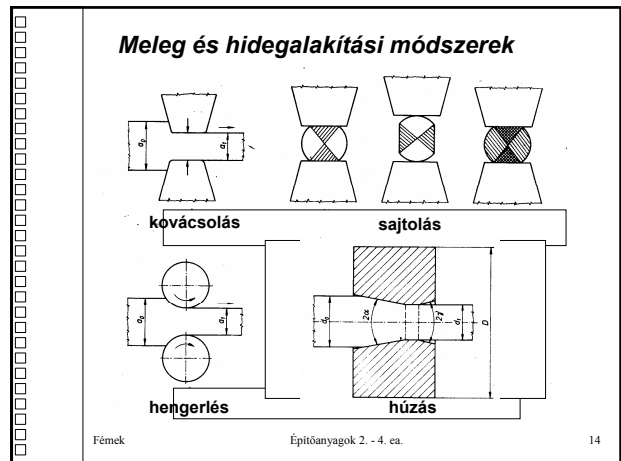
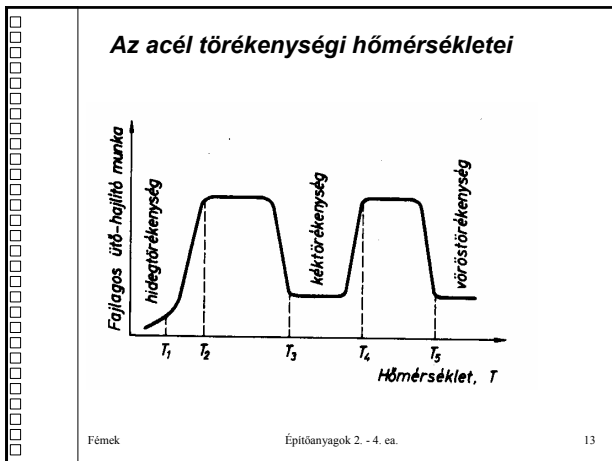
Acélfajták a C-tartalom függvényében

Fémek

Építőanyagok 2. - 4. ea.

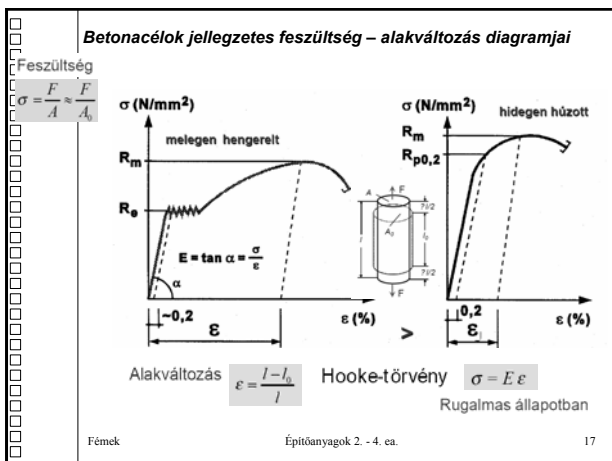
12

- ### Hőkezelés
- ✓ feszültség csökkentés
  - ✓ normalizálás
  - ✓ újrakristályosítás
  - ✓ edzés
  - ✓ nemesítés
  - ✓ megeresztés
- Fémek Építőanyagok 2. - 4. ea. 15

melegen hengerelt		hidegen hajlított					
Sorozat	Termék	max. h	max. l	Sorozat	Termék	max. h	max. l
0	Hengerelt laposacél (S235)	20	2000	1	Hidegen hajlított laposacél (S235)	20	2000
1	Hengerelt laposacél (S235)	20	2000	2	Hidegen hajlított laposacél (S235)	20	2000
2	Hengerelt laposacél (S235)	20	2000	3	Hidegen hajlított laposacél (S235)	20	2000
3	Hengerelt laposacél (S235)	20	2000	4	Hidegen hajlított laposacél (S235)	20	2000
4	Hengerelt laposacél (S235)	20	2000	5	Hidegen hajlított laposacél (S235)	20	2000
5	Hengerelt laposacél (S235)	20	2000	6	Hidegen hajlított laposacél (S235)	20	2000
6	Hengerelt laposacél (S235)	20	2000	7	Hidegen hajlított laposacél (S235)	20	2000
7	Hengerelt laposacél (S235)	20	2000	8	Hidegen hajlított laposacél (S235)	20	2000
8	Hengerelt laposacél (S235)	20	2000	9	Hidegen hajlított laposacél (S235)	20	2000

Fémek Építőanyagok 2. - 4. ea. 16

Kontrakció
 $Z = \frac{S_0 - S_n}{S_0} \cdot 100 [\%]$

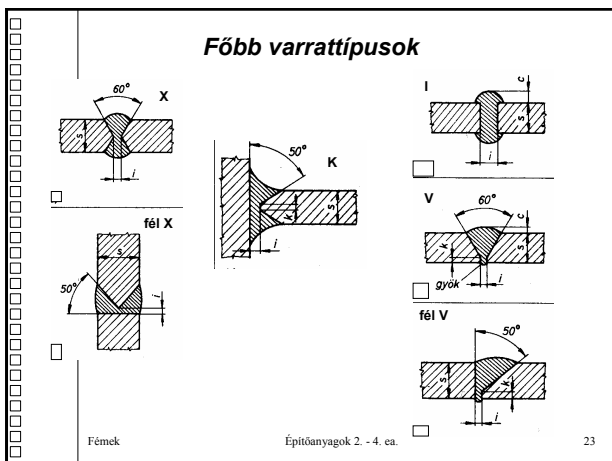
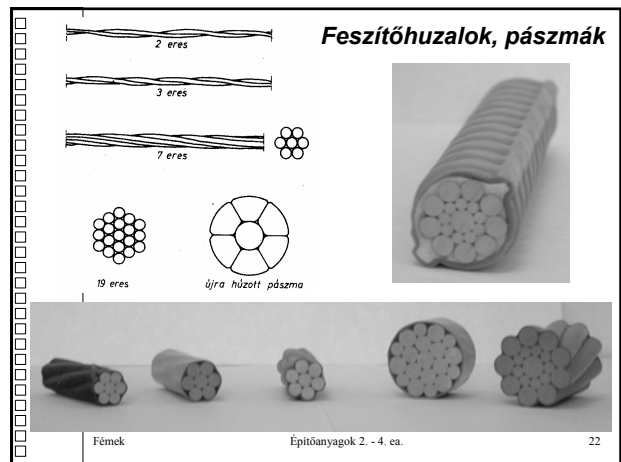
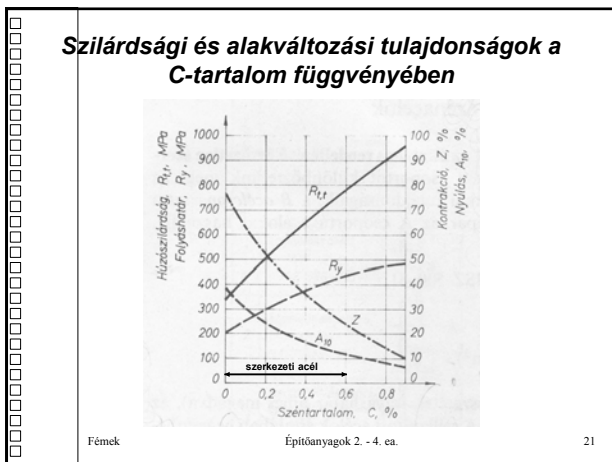
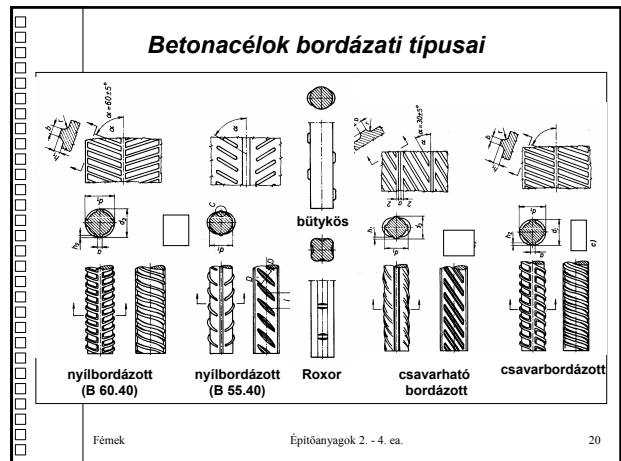
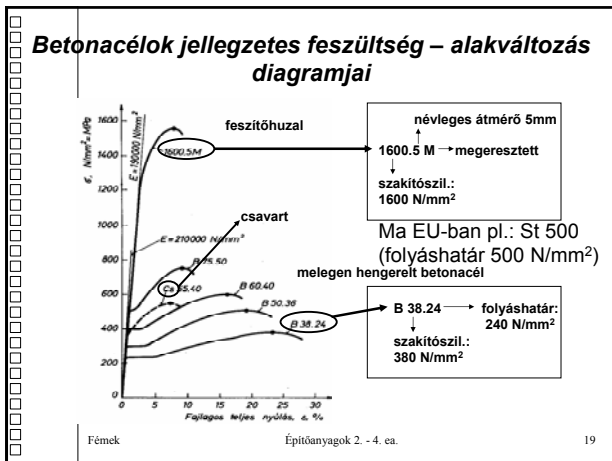
Szakadási nyúlás
 $A = \frac{L_n - L_0}{L_0} \cdot 100 [\%]$

Szakítószilárdság [MPa]
 $R_w = \frac{F_m}{S_0}$

Különböző anyagok mechanikai tulajdonságai 20 °C-on

Anyag	E [GPa]	R _{p0,2} [MPa]	R _m [MPa]	A ₅₀ [%]	Folyáshatár [MPa]
Acél	190-210	200-1700	400-1800	65-2	$R_e = \frac{F_e}{S_0}$
Alumínium-öt.	69-79	35-550	90-60	45-4	$R_{0,01} = \frac{F_{0,01}}{S_0}, R_{0,2} = \frac{F_{0,2}}{S_0}$
Réz és ötv.	105-150	75-1100	140-1300	65-3	$R_{p0,2} = \frac{F_{p0,2}}{S_0}$
Titan és ötv.	80-130	340-1400	410-1450	25-7	

Fémek Építőanyagok 2. - 4. ea. 18

A hegeszthetőség feltétele

Az az anyag hegeszthető, ami edződésre nem hajlamos.

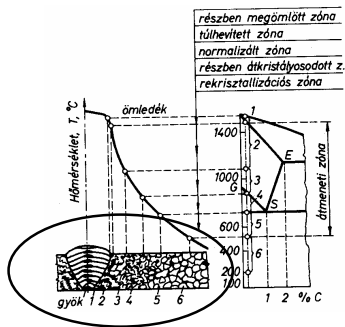
szén-egyenérték:

$$C_{ekv} = C + \frac{Mn}{6} + \frac{Ni}{15} + \frac{Cr}{5} + \frac{Mo}{4} + 0,0024d$$

d: lemezvastagság

Fémek Építőanyagok 2. - 4. ea. 24

A varrat környezetének tulajdonságai

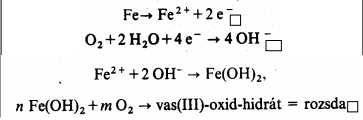
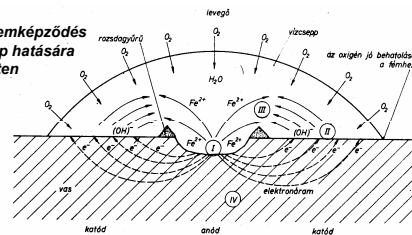
Fémek

Építőanyagok 2. - 4. ea.

25

Vas korróziója

helyi elemképződés
vízcsepp hatására
a felületen

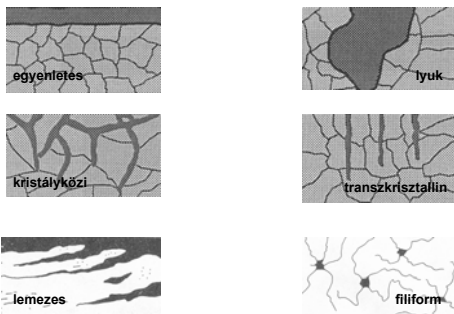

Fémek

Építőanyagok 2. - 4. ea.

26

A korrózió megjelenési formái

Fémek

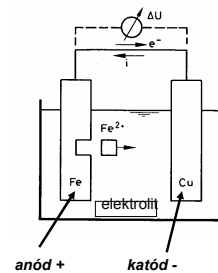
Építőanyagok 2. - 4. ea.

27

Korrózió

Normálpotenciálok:

Ca ⁺⁺	- 2,87 V
Al ⁺⁺⁺	- 1,67 V
Zn ⁺⁺	- 0,76 V
Fe ⁺⁺	- 0,44 V
Ni ⁺⁺	- 0,23 V
H ⁺	0 V
Cu ⁺⁺	+ 0,35 V
Ag ⁺	+ 0,80 V
Au ⁺	+ 1,68 V

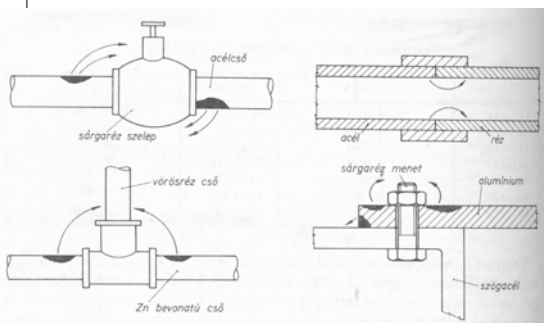

Fémek

Építőanyagok 2. - 4. ea.

28

Kontakt korrózió

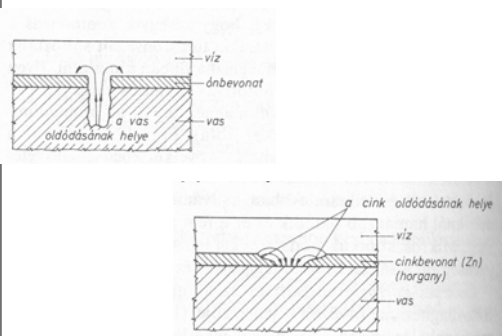

Fémek

Építőanyagok 2. - 4. ea.

29

Korrózió a fém védőréteg lyukacsossága miatt

Fémek

Építőanyagok 2. - 4. ea.

30

Fémek

Építőanyagok 2. - 4. ea.

31

Fémek

Építőanyagok 2. - 4. ea.

32

Fémek

33

Alumínium előállítása

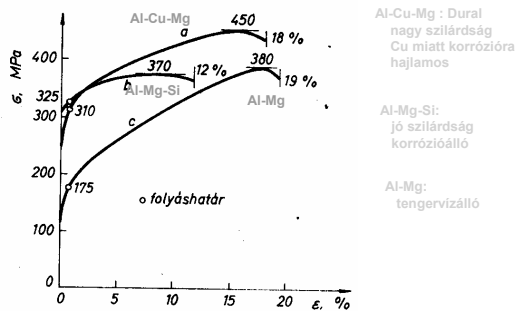
- ✓ bauxitérc → timföld → elektrolízis → fém alumínium
- ✓ nagy energiaigény
- ✓ szinalumínium: lágy, képlékeny → ötvözés
- ✓ ötvözés: Cu, Mg, Zn, Si, Mn

Fémek

Építőanyagok 2. - 4. ea.

34

Alumínium ötvözetek feszültség-alakváltozása

Al-Cu-Mg : Dural nagy szilárdság Cu miatt korrózióra hajlamos

Al-Mg-Si: jó szilárdság korrózióálló

Al-Mg: tengervízálló

Fémek

Építőanyagok 2. - 4. ea.

35

Alumínium ötvözetek alkalmazása 1.

Nyílászáró profilok, tartószerkezetek, tetőszerkezetek

Fémek

Építőanyagok 2. - 4. ea.

36

Alumínium ötvözetek alkalmazása 2.

Fémek

Építőanyagok 2. - 4. ea.

37

Réz fajtái

- ✓ VÖRÖSRÉZ   Cu
oxidáció → patina → véd
forró víznek, lúgnak, savnak ellenáll
oldható vegyületei mérgek !
- ✓ SÁRGARÉZ   54 - 67 % Cu
max. 45 % Zn (horgany)
→ keményebb, de alakítható
→ egyre sárgább

Fémek

Építőanyagok 2. - 4. ea.

38

A vörösréz oxidációja

- A réz felületén zöld patina-réteg keletkezik

Fémek

Építőanyagok 2. - 4. ea.

39

Réz ötvözetek

Ólom lágyólom

- ✓ puha, késsel vágható
- ✓ kémiaiilag ellenálló, de mésztől, cementhabarcsból védeni kell
- ✓ vegyületei mérgezők
- ✓ felületén oxidréteg képződik → védelem
- ✓ hidegalakítás esetén sem keményedik
- ✓ alkalmazás: vízvezetékcső, teherelosztó acélsaruk alá, sugárvédelem

Fémek

Építőanyagok 2. - 4. ea.

41

Ólom ötvözetek

KEMÉNYÓLOM = ólom + antimón

- ✓ nagyobb szilárdság
- ✓ nagyobb keménység

LÁGYFORRASZ = ón + ólom

Fémek

Építőanyagok 2. - 4. ea.

42

Cink horgany

- Finomhorgany: >99,95%
- Kohóhorgany: >98,25%
- Kékesfehér
- -3 °C alatt rideg
- Nedves levegőn cink-karbonát réteg
- Acéllemez horganyzása: tüzi horganyzás, galvanizálás
- + titán ill. réz : fémlemez fedés

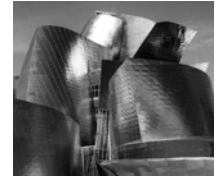
Fémek

Építőanyagok 2. - 4. ea.

43

Titán

- korrózióálló, időálló
- nagy mechanikai szilárdság magas hőmérsékleten is
- ötvözői: Fe, O, Zn, Al, V, Si, No

- Tulajdonságai:
  - sűrűség: 4500 kg/m³
  - R_m: 200 - 980 N/mm²
  - szakadónyúlás: ~ 8 - 20 %
  - E ~ 105000 - 120000 N/mm²
  - hőtágulási együttható: α_T ~ 8.5 x 10⁻⁶ 1/°C

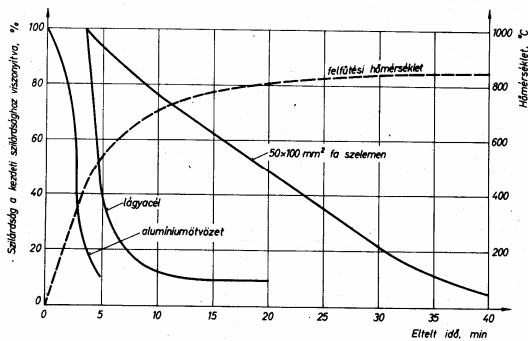
- Olvadási hőmérséklet: 1668°C

Fémek

Építőanyagok 2. - 4. ea.

44

Tűz hatása a különböző építőanyagok szilárdságára

Fémek

Építőanyagok 2. - 4. ea.

45

Tűzvédelem hőmérséklet határok

- ✓ közönséges acélszerkezetek < 550 °C
- ✓ vékonyfalú acélszerkezetek < 450 °C
- ✓ melegen hengerelt acélszerkezetek < 450 °C
- ✓ feszítőhuzal 250-300 °C

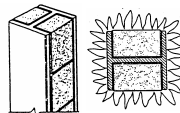
Fémek

Építőanyagok 2. - 4. ea.

46

Tűzvédelem megoldások

- ✓ KÖPENYEZÉS
pl. gipsz

FESTÉS

bevonati rendszer:

- korróziógátló alapozó (cinkkromát, minium)
- tűzvédő festék (műanyag diszperziós vagy klórkaucsuk alapú → 350-370 °C-on hab)
- fedőréteg (esztétikai igény és környezeti hatások szerint)

Fémek

Építőanyagok 2. - 4. ea.

47

Korrózió aktív védelem

- ✓ anyag helyes megválasztása
pl. időjárás álló acél
- ✓ inhibitorok (legfontosabb: betonfedés)
fizikai módja: elzárja a fém felületét
kémiai: reakcióba lép a fémmel
- ✓ katódos védelem

Fémek

Építőanyagok 2. - 4. ea.

48

Korrózió passzív védelem

- ✓ szervesetlen fémbevonatok
  - ✓ elektrokémiai – galvanizálás
  - ✓ termokémiai – diffúziós eljárás (krómozás, horganyzás)
  - ✓ tűzimártó eljárás
- ✓ nem fémbevonatok
  - ✓ kémiai: foszfát bevonat, lúgos oxidálás
  - ✓ termikus: zománcozás
- ✓ szerves bevonatok (festékek, lakkok)

